

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce
VÝVOJ SLOVENSKÉ POLITIKY OD ROKU 1998
Jana Fultnerová

Plzeň 2011

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

VÝVOJ SLOVENSKÉ POLITIKY OD ROKU 1998

Jana Fultnerová

Vedoucí práce: Mgr. Ľubomír Lupták
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2011

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2011

.....

Obsah

Úvod	1
1. Období 1998-2002.....	3
1.1.1. Utváření antimečiarovského tábora	3
1.1.2. Volební kampaň a volby 1998	5
1.1.3. Výsledky voleb a vytvoření nové vládní koalice.....	7
1.2. První Dzurindova vláda (1998-2002).....	9
1.2.1. První přímé prezidentské volby 1999 a působení prezidenta	10
1.2.2. Vládní politika	11
1.2.3. Spory mezi stranami vládní koalice i uvnitř jednotlivých stran	13
1.2.4. Spory uvnitř koaličních stran, rozpady a vzniky nových stran.....	14
2. Období 2002-2006.....	16
2.1. Parlamentní volby 2002	16
2.1.1. Situace před volbami v jednotlivých stranách	16
2.1.2. Výsledky voleb.....	18
2.2. Druhá Dzurindova vláda.....	21
2.2.1. Sestavení vlády, její programové cíle a počátky sporů uvnitř vlády.....	21
2.2.2. Prezidentské volby 2004 – vysvědčení pro vládu	23
2.2.3. Rozpad vládní koalice, cesta k předčasným volbám	25
3. Období 2006-2010.....	26
3.1. Předčasné parlamentní volby 2006.....	26
3.1.1. Předvolební situace	26
3.1.2. Výsledky voleb, sestavení vlády	28
3.2. Ficova vláda	29
3.3. Prezidentské volby 2009	30
Závěr	32
Seznam použitých zdrojů.....	34
a) literatura.....	34
b) internetové zdroje	35
Seznam použitých zkratk.....	37
Resumé	38

Úvod

Vývoj slovenské politiky před rokem 1998, od nabytí samostatnosti, projevoval známky nekonsolidovanosti demokratického politického systému. Nedalo se totiž ani hovořit o demokratickém režimu, jelikož se vládní garnitura, pod vedením Vladimíra Mečiara, během svého funkčního období, uchýlovala často k nedemokratickým krokům, např. obcházení ústavy, snahy omezit soutěživost voleb apod.

Ve své bakalářské práci se budu věnovat období od roku 1998 do roku 2010, tedy období, které následovalo po tzv. mečiarovské éře. Přičemž se zaměřím především na parlamentní volby, jejich volební kampaně, průběh celého volebního procesu a samozřejmě jejich výsledky. S tím souvisí má snaha nastínit vývoj vztahů jak v rámci vládních koalic, tak uvnitř jednotlivých politických stran.

Jako metodologický postup své práce jsem zvolila jednopřípadovou studii, jelikož vývoj slovenské politiky od roku 1998 do roku 2010 považuji za „dostatečně ohraničenou historickou epizodu“ (Drulák, 2008: 32). Pokusím se v rámci své práce zohlednit celkový kontext jednotlivých událostí.

Hlavní otázka, kterou si tato práce klade, se týká konsolidovanosti slovenského politického systému. Pro slovenský stranický systém jsou charakteristické časté vnitrostranické konflikty, které nezřídka vedou buď k oddělení určité frakce od strany, ze které vznikla, nebo úplný rozpad stran. S tím souvisí další typický znak stranického systému Slovenska, a tím je vznik nových stran a jejich následný úspěch v nejbližších parlamentních volbách. Tyto strany však velmi často působí na politické scéně jen po jedno funkční období, poté dochází buď k jejich marginalizaci nebo rozpadu. Politické strany se tak poměrně často střídají v Národní radě SR, což je, dle mého názoru, důkaz neúplné konsolidace politického systému. Těmto stranám „na jedno použití“ budu také věnovat část své pozornosti.

Jak jsem již zmínila, domnívám se, že k úplné konsolidaci slovenského politického systému zatím ještě nedošlo. Přesto si dovoluji vyslovit hypotézu, že po

roce 1998 se systém částečně konsolidoval, a to zejména v rámci dodržování a naplňování demokratických principů státu a řízení se platnou ústavou.

1. Období 1998-2002

1.1. Parlamentní volby 1998 – významný předěl ve vývoji slovenské politiky

1.1.1. Utváření antimečiarovského tábora

Politická opozice vůči vládnoucímu HZDS a jejímu předsedovi Vladimíru Mečiarovi, která na Slovensku od nástupu HZDS k moci existovala, byla značně roztržštěná a tudíž neakceschopná a neefektivní. Tuto skutečnost si politické strany, které se k antimečiarovské linii hlásily, dobře uvědomovaly. Zhruba až do poloviny roku 1996 tato situace přetrvávala. V tomto období byla opozice obzvláště kontroverzními a nestandardními kroky vládní koalice¹ motivována k navázání bližší spolupráce a následné dohodě na společném postupu vůči vládě.

Tři politické subjekty KDH, DU a DS zahájily rozhovory, které měly za cíl vyústit v ucelený plán, jak dále postupovat. Tato vzájemná komunikace však nebyla bez problémů, jelikož dialog probíhal pouze mezi KDH a DU a mezi KDH a DS. DU a DS spolu navzájem odmítly jednat, důvodem k tomu byla vzájemná antipatie, která panovala mezi předsedy těchto dvou stran. Výše zmíněné náznaky neochoty ke spolupráci však byly upozaděny, jelikož si to žádala situace. K urychlení spolupráce a překonání antipatií posloužil další kontroverzní podnět z vládní strany. Vláda totiž začala zásadně zasahovat do kulturní oblasti, což následně vyvolalo vlnu stávek a protestů veřejnosti, ke kterým se KDH, DU i DS připojily. Tento moment, který je svedl opět a ještě silněji dohromady, měl za následek vytvoření aliance v říjnu 1996, která dostala název Modrá koalice (Kopeček, 2007a: 327-328).

Mimo strany Modré koalice existovaly na slovenské politické scéně další politické subjekty, které vyjadřovaly silný nesouhlas s působením vládní koalice. Vůči Modré koalici však zatím zaujímaly spíše vlažný postoj. K těmto stranám patřily exkomunistická SDL, ekologická SZS a tři strany reprezentující maďarské zájmy – Soužití, MKDH a MOS.

---

¹ Od roku 1994 do roku 1998 na Slovensku vládla koalice HZDS-SNS-ZRS.

Dalším důležitým okamžikem ve vývoji politické situace se stalo vyvolání referenda o ústavní změně, která by zavedla přímou volbu prezidenta. Iniciátory byly strany Modré koalice spolu s SDSS a stranami Maďarské koalice, k vypsání referenda se později připojila i SZS. V tomto ohledu můžeme spatřit další krok k integraci antimečiarovského tábora. Tímto postupem se snažily zabránit stavu, kdy by Slovensko přechodně nemělo prezidenta. Podle ústavy by poté prezidentské funkce přešly do rukou premiéra – Vladimíra Mečiara, což vyvolávalo obavy jak u antimečiarovského tábora, tak u veřejnosti a v neposlední řadě i v zahraničí. Rozložení politických sil v parlamentu totiž nenasvědčovalo tomu, že by ke zvolení jakéhokoliv kandidáta reálně mohlo dojít², později se skutečně tento předpoklad vyplnil. Vláda se snažila zabránit úspěšnosti referenda, připojila k němu ještě další otázky pro znepráhlednění situace např. otázku, zda občan chce, aby Slovensko vstoupilo do NATO. Klíčovou otázku k přímé volbě prezidenta k referendu nakonec nepřipojila, tehdejší ministr vnitra Gustáv Krajčí nechal vydat jiné hlasovací lístky, než jaké byly dopředu schváleny. Referendum, které proběhlo v květnu 1997, bylo prohlášeno za zmařené, jelikož se k urnám nedostavila potřebná nadpoloviční většina všech oprávněných voličů (Leška, 2006: 106).

Vladimír Mečiar posílen funkcemi, které na něj byly přeneseny po uplynutí funkčního období prezidenta Michala Kováče, prosadil spolu s vládní koalicí novelu volebního zákona. Novela přinesla změnu ve volebních obvodech, od její platnosti se Slovensko stalo pouze jedním volebním obvodem. Dále novela nově určila nutnost překročit zisk 5% hlasů pro vstup do parlamentu, ať už bude politický subjekt kandidovat samostatně nebo v rámci koalice. Tím se vytratil jakýkoliv význam vytvářet koalice. Tento krok byl vyjádřením jasné snahy vládní koalice udržet se u moci i po blížících se volbách 1998. Otázka nutnosti zisku 5% hlasů každé strany v rámci koalice byla směřována zcela jasně proti stranám Modré koalice, která v průzkumech veřejného mínění stále posilovala. Je třeba si také povšimnout, kdy byla tato novela schválena – pouze pár měsíců před volbami, z toho je patrná snaha překvapit svého protivníka a nedat mu dost času adaptovat se na novou situaci³.

---

² Ke zvolení prezidenta bylo nutné získat minimálně 3/5 hlasů všech poslanců. V Národní radě zasedá 150 poslanců. Prezidentem pro období 1993-1998 byl Michal Kováč.

³ Mesežnikov, Grigorij: Zmeny volebných pravidiel na Slovensku: súčasnosť a minulosť. Dostupné na: <http://www.ivo.sk/4758/sk/publicistika/zmeny-volebnych-pravidiel-na-slovensku-sucasnost-a-minulost>, 25.3.2011.

Změna volebního zákona skutečně strany opozice překvapila a donutila je tak k urychlenému jednání, jak se této situaci přizpůsobit. Opoziční strany před touto změnou vytvořily volební koalici Slovenské demokratické koalice (SDK), tvořily jí strany Modré koalice společně s SDSS a SZS (Kopeček, 2007a: 332). Názory na to jak dále postupovat se lišily. V rámci koalice nakonec převážily dva názory. První z nich spatřoval řešení ve vytvoření ad hoc nové strany, která ponese název SDK a bude existovat pouze za účelem voleb s předpokladem, že se po volbách opět „rozpadne“ do původních „mateřských“ stran. Druhý názorový proud požadoval vytvoření dvou koalic, a to KDH a DU, do kterých by se včlenily „mateřské“ strany. Podle volebních průzkumů, by tyto dvě koalice měly reálnou šanci překročit 5% volební práh. Druhou variantu však představitelé třech nejmenších stran koalice (SZSS, SZS a DS) zavrhlí, jelikož se domnívali, že by v rámci dvojkoalice neoslovili své voliče, čímž by sami sebe v rámci koalice marginalizovali a ztratili by tak část vlivu. Také celkový volební zisk těchto dvou koalic by byl nižší, proto se SDK nakonec rozhodla pro variantu vytvoření účelové jednotné volební strany SDK, ke kterému také následně v březnu 1998 došlo. Předsedou SDK se stal Mikuláš Dzurinda, který pocházel z KDH (Mesežnikov, 1998: 40-41).

Změna volebního zákona se významným způsobem dotkla také tří stran, které reprezentovaly maďarskou národnostní menšinu. Strany Soužití, MKDH a MOS vedly debatu, jak dále postupovat, přičemž názory se různily. Nakonec předseda nejsilnější MKDH Béla Bugár rozhodl sjednotit subjekty v Stranu maďarské koalice (SMK). Soužití a MOS byly situací nuceny přes svůj počáteční nesouhlas na tuto variantu přistoupit. Předsedou strany se pak stal Béla Bugár (Irmanová, 2005: 270-272).

1.1.2. Volební kampaň a volby 1998

Volební kampaň, která předcházela parlamentním volbám v roce 1998, se výrazně odlišovala do kampaně, která byla vedena před minulými volbami 1994. Během volebního období 1994-1998 došlo na slovenské politické scéně k její radikální polarizaci. To se samozřejmě muselo projevit i na průběhu kampaně. Ústředním tématem voleb byla otázka, kam dál bude směřovat politický vývoj

---

Slovenska, jaký bude jeho charakter, zda bude pokračovat stávající garnitura a dojde k dalším nedemokratickým zásahům nebo zda se Slovensko vydá na cestu směřující k standardní demokracii. Hlavní štěpící linií se tedy stala linie mečiarismus versus antimečiarismus. Společensko-politická atmosféra byla spíše příznivá pro opozici.

SDK i HZDS se v rámci volební kampaně zaměřily zejména na získání voličů na venkově a východním Slovensku. Opozice už nechtěla udělat tu samou chybu, kterou učinila v předchozí volební kampani, kdy se zaměřila na získání větších měst a venkov opomenula, čímž získalo HZDS, které zde naopak svou kampaň vedlo usilovně, a proto také tuto oblast voličsky ovládlo. Dalším rozdílem byla odlišná strategie při pořádání volebních mítinků, kdy se strany rozhodly místo menšího počtu větších mítinků uspořádat více menších, a tím se více přiblížit svým voličům (Fitzmaurice, 1999: 293-294).

HZDS opět zvolilo, ve volební kampani, jako své hlavní lákadlo předsedu strany Vladimíra Mečiara. Mečiar si stále udržoval vysokou míru popularity u veřejnosti a strana se z této skutečnosti snažila vytěžit co nejvíce. HZDS vedlo velmi nákladnou kampaň, která měla za cíl strhnout na sebe pozornost a přebít kampaň opozice. Z dřívějšího období vytvořené klientelistické vazby měly vliv i při této kampani, zejména významnou vazbou se ukázala propojenost se Slovenskou veřejnoprávní televizí, která HZDS výrazně protěžovala na úkor ostatních stran. Tato volební kampaň však nemohla ani svým rozsahem a mohutností přesvědčit ty voliče, kteří byli silně antimečiarovsky naladěni a kterých byla většina (Kopeček, 2007a: 164). Jako chyba se může jevit skutečnost, že v rámci volební kampaně spolu dosavadní vládnoucí strany (HZDS-SNS-ZRS) nespolupracovaly, netáhly za jeden provaz a postupovaly každá sama za sebe. Další chybou, i když možná to ani chyba nebyla, spíše nutnost vymezení se vůči soupeři, byla negativně zvolená kampaň, která útočila na opozici, zejména pak na SMK, potažmo maďarskou menšinu.

Naproti tomu opoziční strany, zejména SDK, vedly kampaň, která nevyzdvihovala konkrétního lídra⁴, ale poklusily se spíše vytvořit dojem jednotnosti a schopnosti v rámci širší spolupráce dobře vést zemi. Snažily se vyvarovat

---

⁴ Výjimku tvořila nově vzniklá strana SOP Rudolfa Schustera.

vzájemným útočným excesům (hlavně SDK s SDL), a to vše s jedním cílem - odstranit Mečiara z vlády (Fitzmaurice, 1999: 294). Ostrý kritický tón kampaně vůči vládě byl očividný. Také SDK měla za sebou silnou podporu významného média, konkrétně televizi Markíza, která však po vytvoření SOP začala mediálně podporovat právě tuto stranu (Kopeček, 2007a: 335-336). Nicméně většina tehdejších zbývajících periodik a médií nadále prosazovala opozici, zejména výše zmíněnou SDK.

1.1.3. Výsledky voleb a vytvoření nové vládní koalice

Parlamentní volby, které proběhly 25. a 26. září 1998, přinesly jak mnoho překvapení, tak i potvrzení určitých fenoménů.

Do Národní rady Slovenské republiky se dostalo těchto šest politických subjektů: HZDS, která získala 27 % hlasů (43 mandátů), SDK s 26,33 % hlasů (42 mandátů), SDL se 14,77 % hlasů (23 mandátů), SMK, které voliči odevzdali 9,12 % hlasů (15 mandátů), SNS s 9,07 % hlasů (14 mandátů) a SOP s 8% hlasů (13 mandátů)⁵. ZRS, jako strana bývalé vládní koalice, se v těchto volbách do parlamentu nedostalo⁶, když se ani nepřiblížila k překročení volebního kvóra 5%. S ohledem na tuto skutečnost můžeme konstatovat, že jeho volební výsledek byl zcela jednoznačně markantním neúspěchem.

Tyto parlamentní volby vyvolaly značnou mobilizaci slovenských občanů⁷, rozhodovalo se totiž o budoucí povaze politického režimu, zda se vydá cestou standardní demokracie, či zda bude pokračovat v trendu, jež nastolila předchozí vláda reprezentovaná především osobou Vladimíra Mečiara. Voliči, po zkušenostech s Mečiarom a celou vládní koalicí, vyjádřili nespokojenost s dosavadním vývojem a vyjádřili se ve prospěch změny a návratu na plně demokratickou cestu. Dále není bez

---

⁵ Nováková, Martina (2009): Slovenská republika – analýza parlamentních voleb 1998. Dostupné na: <http://www.e-polis.cz/komparace/399-slovenska-republika-analyza-parlamentnich-voleb-1998.html>, 27.3.2011.

⁶ ZRS ve volbách 1998 získalo od voličů pouze 1,30 % hlasů. Tím přišlo o své významné postavení a přesunulo se tak z vlivné pozice na periferii slovenské politiky (Leška, 2006: 108).

⁷ Parlamentních voleb, které proběhly v roce 1998, se zúčastnilo 84,24 % oprávněných voličů.

zajímavosti, že k urnám přišlo nad očekávání vysoké procento oprávněných voličů, také tito voliči volili velmi koncentrovaně a jen malé množství hlasů „propadlo“⁸.

Přestože opět⁹ získalo nejvíce hlasů HZDS, nemohlo pro sestavení nové vlády najít koaličního spojence, se kterým by vytvořila většinovou koalici. Jak již bylo výše zmíněno, ZRS do parlamentu pro nedostatek hlasů od voličů neproniklo a případné spojení se SNS by za prvé kýžený nadpoloviční počet křesel v Národní radě nepřineslo a za druhé vztahy mezi HZDS a SNS po volbách nezanedbatelně ochladly. Svůj podíl vlivu na tom mohla mít skutečnost, že SNS se podařilo „přebrat“ část voličského elektorátu právě HZDS, zejména přilákáním na ostré vymezení se vůči menšinám, a to nejen vůči Maďarům, ale také Romům (Leška, 2006: 108-111). S ostatními politickými stranami, které obsadily parlamentní křesla, také koalici vytvořit nemohlo, jelikož všechny tyto strany se vůči němu stavěly do nesmiřitelné opozice. HZDS se tak stalo společně s SNS stranou, která se z vládní pozice přesunula do opozice. Reakcí na „špatný“ volební výsledek strany se stal deklarovaný odchod Vladimíra Mečiar z politiky, strana si od tohoto slibovala nárůst svého koaličního potenciálu a vyvázání se z izolace. Po jeho rezignaci se však strana dostala do ještě hlubší deprese a její volební preference prudce klesly (Kopeček, 2007a: 165).

Z výše uvedených důvodů byl pověřen sestavením vlády předseda druhé nejsilnější strany SDK Mikuláš Dzurinda. Povolební vyjednávání o nové vládě proběhlo poměrně bez komplikací a průtahů. Čtyři strany, které zaujímaly stejný negativní postoj vůči Mečiarovi, se dohodly na vytvoření vládní čtyřkoalice, programové neshody a rozdílné názory nejen mezi stranami koalice, ale také uvnitř jednotlivých stran, šly prozatím stranou. Její složení bylo následující: SDK, SMK, SOP, SDL. Toto na první pohled heterogenní spojení, které zahrnovalo jak představitele pravého středu (SDK), levice (SDL), strany hájící zájmy maďarské menšiny (SMK) a blíže nezařaditelné SOP, bylo důsledkem polarizace slovenské politiky, která tyto strany víceméně nutila k vzájemné spolupráci, především proti Mečiarovi a jeho HZDS. Dohromady obsadily v Národní radě 93 poslaneckých křesel,

---

⁸ Konkrétně propadlo 5,73 % hlasů (Leška, 2006: 108).

⁹ Vzhledem k volebnímu výsledku z roku 1994, kdy HZDS získala 34,96 % hlasů (61 mandátů).

čímž získaly v parlamentu kromě nadpoloviční většiny i ústavní většinu¹⁰, která jim otevřela volnou cestu k provádění nejen nutných reforem, které by napravily katastrofální ekonomický stav země, ale především přijetí ústavních změn, které by vrátily Slovensko zpět na demokratickou cestu jeho vývoje (Kopeček, 2003a: 24-25).

Nová vládní koalice znamenala zvláštní fenomén i z hlediska své „nadměrnosti“ či „nadpočetnosti“, kdy pro většinovou vládu nebyla nutná koalice všech stran, které jí ve skutečnosti tvořily. Např. i kdyby ve vládě nezasedla SMK nebo SOP, stále by si vláda udržela na půdě parlamentu nadpoloviční většinu. Účelem vytvoření takto široké koalice byla právě snaha získat možnost měnit ústavu, respektive napravit některé nedemokratické úpravy předchozí garnitury. Další důvod tohoto postupu můžeme spatřit v uvědomění si názorové nejednotnosti členů vládní koalice, která by se v průběhu funkčního období mohla rozpadnout a křehká většina v parlamentu by tak mohla být narušena, případně by mohl hrozit pád vlády, čímž by se otevřela cesta k tomu, aby se opět chopil moci Vladimír Mečiar. Jak se později ukázalo, bylo toto uvažování na místě a do budoucna pomohlo udržení stability vlády (Kopeček, 2005: 465-466).

Velmi významnou pozitivní změnu, i ze zahraničně-politického hlediska, přinesla účast SMK ve vládě, která tím získala možnost ovlivňovat politické dění ve státě a příležitost zlepšit image maďarské menšiny, tím, že se bude ve vládě chovat zodpovědně a pragmaticky. Stalo se tak poprvé, kdy maďarští občané Slovenska získali vládní posty pro své reprezentanty (Irmanová, 2005: 272-273).

1.2. První Dzurindova vláda (1998-2002)

Základní cíle, které si vláda vytkla, byly napravení škod, jež způsobila předchozí vláda, obnova fungování demokratických institucí¹¹ a důsledné

---

¹⁰ Pro získání ústavní většiny v Národní radě SR je zapotřebí minimálně 3/5 (tedy 90) poslanců.

¹¹ V rámci tohoto tématu se diskutovalo i o podobě ústavy, existovaly zde dva názory, z nichž jeden uvažoval o vytvoření zcela nové ústavy, druhý názorový proud se vyslovil „pouze“ pro dílčí novelizace ústavy, tento názor posléze převážil (Belko, 2003: 50).

uplatňování demokratických principů, které předchozí vláda nerespektovala¹², odstranění korupce a klientelistické sítě HZDS a připravení Slovenska na integraci do mezinárodních organizací, konkrétně do EU a NATO. Další prioritou vlády bylo nastartování klíčových reforem, zejména týkajících se ekonomiky státu (Rhodes, 2001: 6-7).

1.2.1. První přímé prezidentské volby 1999 a působení prezidenta

Slovensko, které již více než rok postrádalo hlavu státu, muselo tuto situaci co nejdříve vyřešit. Proto není překvapivé, že první důležitou změnou, kterou vláda učinila, bylo prosazení a schválení ústavní novely, která se týkala zavedení přímé volby prezidenta. Je nutné zmínit, že zavedením přímé volby prezidenta, přestože získal větší legitimitu od občanů, se nezměnil charakter politického režimu ani k prezidentskému ani k poloprezidentskému, nýbrž zůstal parlamentním. Pravomoci prezidenta zůstaly takřka nezměněné¹³. Volby se poté uskutečnily v květnu 1999. Vládní koalice se v rámci povolebního vyjednávání o vládě shodla na společném kandidátovi, kterého přislíbila podporovat. Stal se jím předseda SOP Rudolf Schuster. Výměnou za tuto podporu se SOP vzdala jednoho z ministerských postů ve vládě (Kopeček, 2006: 198).

Proti Rudolfu Schusterovi se postavil jako nejsilnější protikandidát předseda HZDS Vladimír Mečiar, který téměř do poslední chvíle nominaci odmítal. Teprve měsíc před samotnými volbami se rozhodl, respektive vedení HZDS ho nominovalo, kandidovat. Touto cestou se pokoušel uskutečnit svůj návrat do vysoké politiky. Vladimír Mečiar, jenž disponoval stále vysokou popularitou u voličů, získal v prvním kole volby 37,2 % hlasů a svou oblíbenost tím potvrdil. Porazil ho jen kandidát vládní koalice Rudolf Schuster ziskem 47,4% hlasů, který tím tak jen těsně přišel o vítězství

---

¹² Např. HZDS protiústavně používalo v parlamentu funkci imperativního mandátu, což bylo umožněno nedostatečným definováním podmínek, za jakých je možný zánik či vzdání se mandátu (Belko – Kopeček, 2003: 43).

¹³ Ke změně rozsahu pravomocí prezidenta, ať už posílení či oslabení, probíhala v rámci vládní koalice debata. Převážil názor, že změna ústavního systému např. na poloprezidentský, není žádoucí. K posílení pravomocí prezidenta tedy nedošlo. Došlo však k dílčím změnám spíše směrem k jeho oslabení, např. prezident přišel o právo vrátit ústavní zákon k opětovnému projednání v parlamentu, byla omezena jeho pravomoc při udělování milosti (Belko, 2003: 50). Vzhledem k tomu, že přímá volba zvýšila legitimitu prezidenta u občanů, vyzněla tato skutečnost poměrně paradoxně.

již v prvním kole volby¹⁴. Spolu tedy postoupili do druhého kola. Z ostatních kandidátů se stala poměrně významnou jen Magda Vašáryová, která dokázala přilákat 6,4% hlasujících voličů, pro ostatní kandidáty hlasoval zanedbatelný počet voličů (Fitzmaurice, 2001: 323-324).

V druhém kole pak zvítězil Rudolf Schuster, jeho vítězství však bylo poměrně těsné, neboť získal 57,2 % hlasů, zatímco Vladimír Mečiar získal 42,8 %. Prakticky celé volby se nesly v duchu, který byl zjevný i v parlamentních volbách 1998, tedy podle linie mečiarismus versus antimečiarismus. Dalším shodným prvkem s volbami do parlamentu byla poměrně vysoká účast oprávněných voličů v obou dvou kolech volby¹⁵, jež potvrdila aktivizaci občanů, kteří i když třeba nesouhlasili s kandidátem Rudolfem Schusterem¹⁶, se rozhodli ho přesto zvolit jako menší zlo, neboť si nepřáli návrat ikony předchozího období, jakou představoval Vladimír Mečiar. V neposlední řadě disponoval Rudolf Schuster podporou i ze zahraniční, které pro jeho podporu mělo zřejmě analogické důvody jako slovenská veřejnost (Leška, 2006: 131-132).

Rudolf Schuster se ve své funkci projevil jako vysoce aktivní prezident, přestože jeho pravomoci nebyly rozsáhlé ani významné, dokázal jich intenzivně využívat¹⁷. Nežřídka se vyjadřoval k současnému stavu politiky a alespoň verbálně do ní zasahoval¹⁸. Vztah mezi ním a premiérem se dá označit za vstřícný, s ochotou vzájemné spolupráce, je však nutné upozornit na častou kritiku prezidenta některých např. ekonomických opatření vlády (Belko, 2003: 62-63).

1.2.2. Vládní politika

Srpen roku 1999 s sebou přinesl další novelu volebního zákona, která částečně vracela volební systém do období před rok 1998, kdy, jak jsem výše uváděla, tehdejší vládní koalice schválila účelovou ústavní změnu. Výraz částečně

---

¹⁴ Pro vítězství prezidentského kandidáta již v prvním kole volby je zapotřebí získat více než 50% hlasů.

¹⁵ V prvním kole volby přišlo k urnám 73,9 % voličů, ve druhém hlasovalo 74,5 % voličů.

¹⁶ Rudolf Schuster byl vnímán jako poměrně kontroverzní osoba, která byla spojována s minulým komunistickým režimem.

¹⁷ Především uplatňoval v hojně míře právo suspenzivního veta. Během svého funkčního období vetoval dvakrát více zákonů než jeho předchůdce Michal Kováč (Belko, 2003: 62).

¹⁸ Zejména se vyjadřoval k různým korupčním aférám a k postupům vlády.

jsem použila z toho důvodu, že Slovensko nadále zůstalo jednovolebním obvodem. Návrat se tak týkal vrácení výhod pro strany volební koalice, které spolu kandidují¹⁹. Nadále zůstal zachován proporční volební systém (Kopeček, 2003b: 178).

Vláda Mikuláše Dzurindy si jako jeden z hlavních cílů vytkla ozdravení a stabilizaci ekonomiky Slovenska, dále pak budování konkurenceschopné tržní ekonomiky, což nevyhnutelně muselo přinést řadu zásadních reforem a často drastické škrty při tvorbě nového státního rozpočtu, během kterých docházelo k častým střetům mezi členy vládní koalice²⁰. Ty nutně na počátku jejich nastartování způsobily přechodné zhoršení životní úrovně obyvatel²¹, kteří na tyto vládní kroky logicky reagovali velmi negativně, jelikož do nové vlády vkládali někdy až přehnané naděje a slibovali si od ní pravý opak (Leška, 2006: 147). Ekonomické reformy, které tato vláda provedla, ze své podstaty, nemohly již hned z počátku přinést výsledky v podobě zlepšení života občanů, jejich prospěšnost se mohla projevit až po několika letech od jejich nastartování. S ekonomickou politikou souvisela i agenda týkající se korupce a klientelismu, které byly primárně spojovány s vládou Vladimíra Mečiara, jeho osobou a celým HZDS, v neposlední řadě i s jeho tehdejšími koaličními partnery SNS a ZRS. V předvolebních slibech tehdejší opozice nastínila, že je jejím cílem napravit předchozí špatně provedenou privatizaci státního majetku, která tuto klientelistickou síť umožnila vytvořit²².

Další z priorit vlády, jak jsem již výše zmínila, se stalo zaměření se na co nejbližší vstup Slovenska do struktur EU a Severoatlantické aliance. Na tomto poli panovala poměrně široká shoda, neboť vstup do EU a NATO podporovaly jak strany vládní koalice, tak i opoziční strana HZDS. Kroky, které vláda podnikla, aby se ke svému vytčenému cíli přiblížila, byly zejména ekonomického a stabilizačního charakteru²³. Premiér Dzurinda téměř ihned po zvolení do úřadu poslal oficiální

---

¹⁹ Nutnost získat 7 % hlasů pro dva a tři politické subjekty a 10 % pro čtyři a více subjektů.

²⁰ Např. spor mezi SMK a SDL o škrty v kulturní oblasti národnostních menšin.

²¹ Např. vzrostla nezaměstnanost z 13,5 % až na 20 % k prosinci 1999; došlo v některých sférách ke snižování mezd (Rhodes, 2001: 7).

²² Jak se později ukázalo, ani Dzurindova vláda neměla „čistý štít“, co se týká klientelismu, ostatně to dokázalo mnoho korupčních afér, které proběhly v médiích.

²³ V tom smyslu, že se vláda snažila stabilizovat demokratické instituce, důsledně dodržovat demokratické principy, dále v neposlední řadě udržet stabilitu vlády a zajistit si tak důvěryhodnost u členů obou zmíněných mezinárodních organizací.

žádosti generálnímu tajemníkovi NATO Javieru Solanovi a předsedovi Evropské komise Jacquesovi Santerovi, v nichž deklaroval odhodlání Slovenska dohonit ostatní kandidáty na vstup a společně s nimi přistoupit v nejbližší rozšiřovací vlně. O několik měsíců později podnikl premiér a ministr zahraničí Eduard Kukan oficiální diplomatické cesty např. do Vídně, Bruselu či Washingtonu. Dále se Slovensko rozhodlo vyjádřit podporu vojenské operaci NATO v Kosovu²⁴, která proběhla v roce 1999. Nutno poznamenat, že vláda v tomto ohledu směřování zahraničně bezpečnostní politiky slavila značné úspěchy (Rhodes, 2001: 7).

1.2.3. Spory mezi stranami vládní koalice i uvnitř jednotlivých stran

Prakticky ihned po parlamentních volbách se začaly uvnitř vládní koalice projevat různé neshody a spory, které logicky vyplynuly z odlišného ideového programu jednotlivých stran, navíc probíhal i proces štěpení uvnitř některých stran koalice. Primární cíl voleb a tmelící prvek vlády, chopit se moci a odstavit tak Mečiara od vlivu na dění ve slovenském státě, byl naplněn. Ještě stále zůstával aktuální druhý tmelící prvek, a to odhodlání dosažení brzkého vstupu do EU a NATO, to znamenalo de facto snažit se nečinit žádné kroky, které by vstup oddálily, či snad dokonce znemožnily. Tato silná motivace dokázala v průběhu funkčního období ovlivnit řadu rozhodnutí vládních stran a pomoci dosáhnout mnoha kompromisů.

Největší spory ve vládní koalici vyvolávaly postoje SMK. Převážně animozní vztah mezi SMK a SDL se projevil již při diskuzích nad sestavením vlády, kdy SDL přicházela s výhradami vůči účasti Maďarů ve vládě. SMK se ze své podstaty, kdy zastupovala maďarskou národnostní menšinu, dostávala často do střetu se svými koaličními partnery, jelikož měla prosadit v programu, v koalici i u slovenské veřejnosti nepříliš populární kroky, které by Maďary zrovnoprávňovali se Slováky. Následně se mnoho z jejích návrhů neprosadilo, protože k tomu nebyla v parlamentu politická vůle a SMK se tak nezdávka dostávala do politické izolace, např. SMK v roce 1999 prosazovala změnu v preambuli ústavy, kde stojí „my, národ slovenský“, její varianta pak zněla „my, občané Slovenské republiky“, koaliční partneři toto „překousnout“ nedokázali a úprava tak neprošla schválením (Kopeček, 2007a: 470).

---

²⁴ Umožnila stíhačkám patřícím Severoatlantické alianci volný průlet slovenským vzdušným prostorem.

Naopak ke schválení došlo v případě zákona o používání menšinových jazyků, avšak ne v přesném znění, v jakém jej předložila SMK. V roce 2000 se rozpoutal největší spor v průběhu diskuzí nad reformou veřejné správy, při kterém hrozil v její závěrečné fázi i odchod SMK z vlády. Také díky tlaku ze zahraničí se tomu tak nakonec nestalo a SMK zůstala ve vládě až do konce volebního období. SMK v rámci diskuze o budoucí podobě veřejné správy prosazovala vysokou míru decentralizace samosprávy. K vládou navrhovaným dvanácti vyšším územním celkům požadovala vytvoření třináctého celku – Komárenské župy, kde by většinu obyvatelstva tvořili právě Maďaři. Odůvodnila to znevýhodněním maďarských občanů, v případě že by byl přijat vládou preferovaný návrh. Koaliční partneři SMK s jejím požadavkem zásadně nesouhlasili, SMK se reakcí na to snažila modifikovat svůj návrh, přesto se nesešla ani poté s kladnou odezvou ze strany vlády. Výsledný schválený zákon počítal s vytvořením osmi VÚC společně s osmi kraji. SMK stále nesouhlasila a hrozila odchodem z vlády. Postoj SMK přinutil koalici k přijetí podmínek, které si SMK vymínila, výměnou za to, že zůstane ve vládě. Tím byla na čas krize zažehnána (Irmanová, 2005: 273-277).

1.2.4. Spory uvnitř koaličních stran, rozpady a vzniky nových stran

SDK a vznik SDKÚ

Zásadním zdrojem rozkolu v SDK se staly rozdílné názory na další vývoj této strany, zejména v rámci strany KDH. SDK se účelově, před volbami 1998 v důsledku novelizace volebního zákona, sloučila v koalici. Vzápětí po parlamentních volbách se v koalici utvořily dva tábory, které si představovaly budoucnost SDK zcela odlišně. Prvním z nich bylo křídlo, které usilovalo o hlubší integraci a přeměnu v „širokou politickou unii“, tento názor prosazovali zejména místopředseda KDH Ivan Šimko a předseda SDK Mikuláš Dzurinda. Vůči tomuto návrhu se vymezil druhý proud, který naopak vyžadoval návrat do stavu před volbami, tedy SDK by mělo volně sdružovat „mateřské“ strany, jež jsou si vědomy své ideologické odlišnosti. Tento proud reprezentoval Ján Čarnogurský, zakladatel KDH a ministr spravedlnosti (Rhodes, 2001: 9). Kolem Dzurindy a Čarnogurského se tak vytvořily dvě skupiny, které se nedokázaly dohodnout na další konkrétní koexistenci. Důsledkem toho bylo v roce 2000 odtržení se Dzurindova křídla od SDK a vytvoření nové politické formace, která

dostala název SDKÚ. Dzurinda SDKÚ prezentoval jako nástupkyni SDK, přesto se snažil o zachování SDK²⁵. Do SDKÚ pak vstoupil mimo části členů KDH i členové DU (Kopeček, 2007a: 381-384).

SDL' a vznik Smeru

Také SDL' se během svého vládního působení ocitla v krizi. Svou vinu na tom jistě nese skutečnost, že jako levicová strana se podílela na vytváření politiky, která nebyla sociálně citlivá vůči svým voličům. Ve vládě často protestovala vůči některým návrhům, ale přesto byla nucena činit značné kompromisy, čímž se fakticky podílela na drastických vládních reformách. Voliči jí to nezapomněli a projevíli své zklamání i ve volebních preferencích. Negativní ohlas voličů měl štěpný vliv na vývoj strany. Jako největší kritik uvnitř SDL' se projevil místopředseda strany Robert Fico, který několikrát jednal jako sólista, vyjadřoval se často negativně vůči premiérovi i vůči vedení své vlastní SDL' pro neschopnost držet se svého volebního programu a prosazovat jej. U voličů tím získal na velké popularitě. Vědom si této skutečnosti, se Robert Fico odtrhl od SDL' a v roce 1999 založil novou politickou stranu Smer. To mělo za následek jak odchod mnoha dosavadních straníků do nového subjektu, tak především přesun přízně voličů, které „táhla“ zejména populární tvář Roberta Fica a jeho populistická rétorika (Leška, 2006: 154-155).

SOP

SOP se prakticky ihned po „odchodu“ Rudolfa Schustera do prezidentského úřadu, propadla do deprese, jelikož vyvstala otázka, jak pokračovat dál. Strana, která se neopírala o žádnou konkrétní ideologii, byla v podstatě jen jakousi „stranou vyplňující mezeru na volebním trhu“ a svého volebního úspěchu dosáhla právě díky Rudolfu Schusterovi, který byl poměrně oblíben u voličů, a dalším veřejně známým a populárním osobnostem, které se za stranu rozhodly kandidovat²⁶. Dalším významným faktorem, který umožnil SOP vstup do parlamentu, byla nezanedbatelná podpora ze strany médií, zejména pak televize Markíza, kterou vlastnil Pavol Rusko. Rusko však v roce 2001 založil svojí stranu ANO, kterou samozřejmě začala podporovat Markíza, SOP tak ztratila hlavní mediální podporu. Strana byla nucena si

---

²⁵ Rozpad SDK by nepřinesl nic dobrého pro vládu ani pro Dzurindu, SDK totiž figurovala jako subjekt smlouvy o vládní koalici.

²⁶ Za stranu kandidoval např. známý operní zpěvák Peter Dvorský.

po volbě prezidenta zvolit nového předsedu, tím se stal dosavadní první místopředseda Pavol Hamžík, který začal situaci řešit a snažil se najít nový profil strany. SOP poté přišla s prohlášením, že se ztotožňuje s myšlenkami „třetí cesty“. Tato „transformace“ ovšem nedokázala zastřít korupční skandál, který se týkal zneužívání prostředků z fondů EU, jenž způsobil další komplikace, které se později negativně projevíly propadem SOP v parlamentních volbách v roce 2002²⁷.

2. Období 2002-2006

2.1. Parlamentní volby 2002

2.1.1. Situace před volbami v jednotlivých stranách

SDKÚ, jejíž předseda byl premiérem, představovala hlavní symbol reforem dosavadní vlády, v jejichž důsledku se mnoho občanů dostalo do nepříliš příznivé sociální situace. Její vyhlídky na dosažení dobrého volebního výsledku tak, aby znovu mohla sestavit vládu, se proto ještě pár týdnů před volbami nezdály moc optimistické (Kopeček, 2007a: 385).

Nejstabilnější stranou první Dzurindovy vlády se ukázala být SMK, a to jak z hlediska vnitřní soudržnosti a relativní jednotnosti, tak i v jednání uvnitř vládní koalice, kdy prokázala vůči ní loajalitu, když odmítala jakékoliv ad hoc koalice s opoziční HZDS²⁸ a snažila se prosazovat co nejvíce ze svého volebního programu (Irmanová, 2005: 278-279). Díky tomuto chování se v předvolebních průzkumech udržovala stabilně okolo 10% hranice. Ve svém volebním programu si pak vytkla priority podobné těm z předchozích voleb, tedy například požadavek decentralizace státu.

---

²⁷ Kopeček, Lubomír: (2002). Strana občanského porozumění – strana „na jedno použití“. *Středoevropské politické studie*. 2-3/2002. Dostupné na: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=44>, 31.3.2011.

²⁸ Ad hoc koalice v některých případech utvářela s opozicí např. vládní SDL.

SDL' nebyla veřejností vnímána jako věrohodná strana, především z těchto důvodů: nebyla jednotnou stranou²⁹, nedokázala prosadit svůj volební program, brzdila prosazování některých reforem a často se na půdě parlamentu chovala nepředvídatelně³⁰ (Leška, 2006: 270). Šance na získání poslaneckých křesel v nadcházejících volbách se tím výrazně zmenšily.

Opoziční strana HZDS prošla od voleb 1998 zajímavým vývojem, který byl determinován snahou dostat se z nepříznivé pozice v izolaci v rámci stranického systému, navýšit tak svůj koaliční potenciál a získat reálnou šanci na možnost účasti v příští vládě. V letech 1998-1999, kdy strana po odchodu svého předsedy Vladimíra Mečiara procházela krizí, se na půdě parlamentu chovala jako opozice velmi nekonstruktivně³¹, čímž samu sebe posouvala do stále horší pozice. Zlom přišel s rokem 2000, tedy po návratu Vladimíra Mečiara do funkce předsedy strany, kdy se strana rozhodla změnit strategii a pokusila se o oslabení negativního akcentu strany (Kopeček, 2006: 200-201). HZDS deklarovalo na trnavském sjezdu strany, svojí „transformací“ na „lidovou“ stranu, která je plně proevropská. Pozměnilo i svůj název, aby tuto přeměnu zdůraznilo, na Hnutí za demokratické Slovensko – Lidová strana (HZDS-L'S), v roce 2003 pak došlo k jejímu dalšímu přejmenování na L'S-HZDS. HZDS se snažilo působit více umírněně, proto se zcela distancovala od nacionalistické SNS. Trnavský sněm také pozměnil stanovy strany, které nyní dávaly předsedovi strany prakticky volnou ruku při volení svých místopředsedů a sestavování kandidátek³² (Kopeček, 2007a: 168-170). V praxi se však mnohé nezměnilo, ani po této „transformaci“ nedošlo k výrazné změně nahlížení na HZDS ani ze stran vládní koalice³³, ani z Ficova Smeru, který z principu odmítal spolupráci s Mečiarom³⁴.

---

²⁹ Došlo k odchodu Roberta Fica ze strany a založení Smeru (viz. výše).

³⁰ Jak jsem již zmiňovala, v několika případech tvořila ad hoc parlamentní koalice s opoziční HZDS.

³¹ Např. organizovala protivládní demonstrace a petice.

³² Složení kandidátky před volbami 2002 bylo charakteristické výměnou dosavadních elit HZDS, ti pak byli značně upozaděni, což vyvolalo nemalé rozepře ve straně. Na kandidátce se např. neobjevil ani „druhý muž“ HZDS, populární Ivan Gašparovič. Jeho reakcí na tuto skutečnost byl odchod ze strany a založení strany nové – Hnutie za demokracii (HZD) (Kopeček, 2005: 469).

³³ Částečnou výjimku tvořily vládní SDL' a SOP, které tvořily s HZDS v některých případech ad-hoc koalice v Národní radě.

³⁴ Fico dal ovšem najevo jistou ochotu spolupracovat s HZDS, avšak jedině v případě, že by nebyl předsedou strany Vladimír Mečiar.

Smer se (alespoň rétoricky) na rozdíl od SDKÚ nesnažil stát nástupcem strany, ze které se odštěpil. Právě naopak se od ní a veškerých dalších politických stran distancoval a prohlašoval, že Smer je stranou, která se nevymezuje na škále pravice – levice, nýbrž je stranou, která je pragmatická a racionálně dělá „co je třeba“ pro pozitivní vývoj Slovenska. Nabídnul tak nemečiarovskou politickou alternativu vůči vládní koalici, která by se reálně mohla chopit moci, jež na slovenské politické scéně dosud chyběla. Deklarováním, že se nejedná o ideologicky zabarvenou stranu, zřejmě Fico zamýšlel získat na svou stranu voliče, kteří byli současnou politikou a ideologickými šarvátkami znechuceni, což se mu také částečně povedlo. Fico se velmi ostře vymezoval vůči všem stranám dosavadní vládní koalice³⁵, zároveň se distancoval od Vladimíra Mečiara a HZDS. Přesto se ve svých prohlášeních a priori nezmiňoval o tom, že by s ani jednou ze stran, které kritizoval, nebyl ochoten za určitých podmínek diskutovat o případném vytvoření vlády (Leška, 2006: 166-285).

Další nově vzniklou stranou, kterou jsem již výše zmiňovala³⁶, se před těmito volbami stala ANO Pavola Ruska. Tento politický subjekt byl jakýmsi dalším fenoménem velmi podobným se stranou SOP. Politická strana ANO také vznikla spíše jako politicko-marketingový projekt, to ostatně dokazují její marketingové postupy, kterých využívala v hledání mezer na volebním trhu. V průzkumech veřejného mínění si od svého vzniku vedla poměrně nadějně³⁷, čemuž samozřejmě napomohla výrazná podpora v médiích, hlavně v Ruskově Markíze, a již zmíněná znechucenost obyvatel politikou stran dosavadní vládní koalice, která byla zmítána mnoha různými korupčními skandály. ANO ve své volební kampani kritizovalo Dzurindovu vládu, ovšem ne v tak vyhocené formě, jako tomu bylo u Smeru. Strana si tím nechtěla zavřít dveře v případném povolebním vyjednávání o nové vládě (Kopeček, 2007a: 400-401).

2.1.2. Výsledky voleb

---

³⁵ Kritizoval především korupci spojenou s vládní koalicí, podle něj špatné ekonomické reformy a jejich necitlivý dopad v sociální oblasti.

³⁶ Viz. výše kapitola SOP.

³⁷ Prakticky pár měsíců po svém vzniku dokázala překročit 5 % uzavírací klauzuli a pod ní již nespadla.

Parlamentní volby se uskutečnily ve dnech 20. a 21. září 2002. Jejich průběh a následně i výsledky, které s sebou přinesly, potvrdily demokratičnost celého tohoto aktu. K urnám přišlo 70 % oprávněných voličů, což byl oproti posledním volbám do parlamentu pokles o bezmála 15 %. Příčiny snížené účasti voličů můžeme nalézt v charakteru těchto voleb. Linie mečiarismus versus antimečiarismus sice stále ještě působila, jelikož se lidé stále obávali mocenského návratu Vladimíra Mečiara, a to zejména z toho důvodu, že by jeho návrat mohl způsobit komplikace v přístupových jednáních s EU a NATO o vstupu Slovenska do jejich struktur, nicméně už postupně vyprchávala. Zahraničí stále pohlíželo na HZDS jako na hrozbu slovenské demokracie a stability. Dále občané nepřišli k volebním urnám v hojnějším počtu patrně z důvodu nespokojenosti jak s představiteli vládní koalice, tak s HZDS, u Smeru je mohla odradit nadměrná agresivita v průběhu její volební kampaně a také nejistota, kam by případná výhra Smeru nasměřovala zemi dále³⁸ (Fitzmaurice, 2004: 163-164). Vnitřní spory uvnitř koalice a korupční aféry voliče odrazovaly přijít k volbám.

Do parlamentu se dostalo sedm politických subjektů s následujícími zisky procent hlasů a počtem mandátů: zvítězilo HZDS, získalo 19,5 % hlasů (36 mandátů), druhá skončila SDKÚ se ziskem 15,1% hlasů (28 mandátů), dále Smer 13,5 % hlasů (25 mandátů), SMK 11,2 % hlasů (20 mandátů), KDH 8,3 % (15 mandátů), ANO 8 % hlasů (rovněž 15 mandátů) a jako poslední do parlamentu dokázala proniknout KSS s 6,3% hlasů a 11 mandáty (Fitzmaurice, 2004: 165). Pokud tyto údaje porovnáme s výsledky parlamentních voleb z roku 1998, můžeme si všimnout, že volební práh překročily čtyři politické strany, které v předchozích volbách ještě nekandidovaly, protože vznikly až později nebo (KSS) se dostaly do parlamentu vůbec poprvé během své existence. Naopak strany bývalé vládní koalice SOP a SDL³⁹, spolu s opoziční rozštěpenou SNS⁴⁰ 5% volební práh nedokázaly překročit.

---

³⁸ Robert Fico nevyklučoval vytvoření vládní koalice s žádnou stranou mimo HZDS, kterou by stále vedl Mečiar. Voliči tak, kdyby odevzdali svůj hlas právě Smeru, netušili, jaké by bylo konkrétní složení příští vlády.

³⁹ SOP a SDL' spolu s SDSS se rozhodly jít do volebního boje společně. Ve volbách však se ziskem 1,4 % hlasů zcela propadly. SOP si později v roce 2003 odsouhlasila sloučení se Smerem.

⁴⁰ Od SNS se ještě před volbami v roce 2001 odštěpila v důsledku dlouhodobého sporu mezi čelními představiteli strany Annou Malíkovou a Jánem Slotou část strany pod vedením Jána Sloty a založila novou stranu PSNS (Kopeček, 2007a: 429-431). Nacionalisticky smýšlející voliči pak byli nuceni rozdělit své hlasy mezi tyto dva subjekty, a proto se ani jedna ze stran do parlamentu nedostala.

Úspěch KSS, která v médiích byla jen minimálně zviditelňována⁴¹, byl do jisté míry překvapivý. Někteří voliči, převážně pocházející ze sociálně slabého prostředí, zklamáni vládní politikou, která na ně měla negativní dopad, a zklamáni stále přetrvávajícími silnými klientelistickými vazbami v politice, odevzdali KSS své hlasy na vyjádření protestu. Právě zmíněná malá viditelnost strany a také její izolovanost v slovenském stranickém systému, kdy s ní odmítaly jednat jak představitelé antimečiarovského tábora, tak i mečiarovského, se stala pro některé voliče zajímavou (Kopeček, 2007a: 241-242). KSS, jelikož nedisponovala dostatkem financí a nebyla nikdy po roce 1989 u moci, ani nepůsobila jako opozice v parlamentu, nebyla spojována s korupčními skandály. Tato skutečnost se pro některé voliče jevila jako zásadní, proto se jí rozhodli odevzdat svůj hlas.

Ještě několik týdnů se před volbami většina volebních průzkumů shodovala na tom, že ve volbách do Národní rady SR obsadí druhou příčku po HZDS, Ficův Smer. Voliči, kteří ve volebních dnech přišli k urnám, však rozhodli jinak. Druhého největšího volebního zisku dosáhla Dzurindova SDKÚ. Občané tím přes všechny prozatím negativní dopad započatých reforem první Dzurindovou vládou vyslali signál, že chtějí, aby reformy pokračovaly. Smeru možná ublížila nadměrně sebevědomá předvolební rétorika jeho předsedy, který se už viděl ve vládě a o jiné variantě snad ani neuvažoval. Smer také, jak jsem se již zmínila, představoval pro voliče krok do neznáma, a proto se nejspíš vyslovili pro jistější volbu, jež představovala volba SDKÚ. Procentuální zisk stran SMK, KDH a ANO už žádným překvapením nebyl (Leška, 2007: 276).

HZDS si, přestože znovu ve volbách zvítězilo, zároveň opět pohoršilo oproti výsledku z posledních voleb. To vyvolalo uvnitř strany vlnu nespokojenosti, mezi jednoho z předních kritiků patřil poslanec Jozef Brhel. Ozývaly se dokonce i hlasy, které si přály odstoupení Vladimíra Mečiara z funkce předsedy strany, to však Mečiar odmítal a představenstvo HZDS ho v této situaci na nejbližším stranickém sjezdu podpořilo (Leška, 2006: 275; Kopeček, 2007a: 172). Jednu ze zásadních příčin poklesu voličské podpory můžeme spatřit v již zmiňovaném odchodu populárního

---

⁴¹ Strana nedisponovala velkým majetkem, aby si mohla zaplatit rozsáhlou reklamu.

Ivana Gašparoviče, jeho založení nové strany HZD, která také ve volbách kandidovala⁴² a převzala HZDS část voličů, kteří nesouhlasili s Mečiarovými postupy.

2.2. Druhá Dzurindova vláda

2.2.1. Sestavení vlády, její programové cíle a počátky sporů uvnitř vlády

Vcelku rychle po volbách znovu sestavil vládu předseda SDKÚ Mikuláš Dzurinda, tentokrát ne však vládu zcela heterogenní, ale spíše středopravicovou. Vládní koalice složená z SDKÚ, KDU, ANO a SMK vytvořila poměrně těsnou většinovou vládu, která se opírala o 78 poslanců v Národní radě. Vzhledem k tomu, že všechny čtyři si strany si byly programově a ideologicky poměrně blízké, předpokládalo se, že rozpory mezi koaličními partnery nebudou tak časté a silné, jako tomu byla slovenská veřejnost svědkem u první Dzurindovy vlády (Fitzmaurice, 2004: 166). Jak později nastíním, nestalo se tomu tak.

První komplikace nastaly při vyjednávání koaličních partnerů o tom, kdo obsadí post předsedy Národní rady. Podle klíče, který byl uplatněn při sestavování předchozí vlády⁴³, měl mít na tuto pozici nárok Béla Bugár, který vedl SMK, jež byla druhou nejsilnější stranou v současné vládní koalici. Tento požadavek ostatní členové koalice zamítli a do čela Národní rady zvolili předsedu KDH Pavola Hrušovského⁴⁴. V rozhodování jednotlivých subjektů koalice jistě sehrál roli fakt, že by slovenská veřejnost případné zvolení Bugára do této funkce vnímala negativně (Irmanová, 2005: 282-283).

Vládní koalice si ve svém programu stanovila cíl v pokračování reform, které započala předchozí vláda. Jednalo se o velmi početné a rozsáhlé reformy, které se týkaly jak ekonomiky státu, tak sektoru zdravotnictví, který se nacházel ve velmi špatném stavu, školství, zahraničně-bezpečnostní oblasti, v neposlední řadě si pak vláda předsevzala i boj proti korupci a vytvoření důchodové reformy.

---

⁴² HZD získala ve volbách 3,3 % hlasů.

⁴³ V roce 1998 se předsedou parlamentu stal předseda druhé nejsilnější strany vládní koalice Jozef Migaš z SDL.

⁴⁴ Béla Bugár získal funkci prvního místopředsedy parlamentu.

V ekonomické oblasti se vládní program zaměřoval na snížení deficitu státního rozpočtu⁴⁵, zvýšení atraktivity země pro zahraniční investory a zlepšení podnikatelského prostředí. S tím souvisí zavedení daňové reformy, jejíž součástí bylo přesunutí míry daňového zatížení z daní přímých na nepřímé (DPH). V důsledku tohoto reforma a s ní související zdražování nejvíce dopadlo na nejchudší občany a střední vrstvy (Mathernová - Renčko, 2006: 636-637). Pozitivním důsledkem reformy bylo zlepšení ekonomické prestiže Slovenska v zahraničí, a to nejen u EU, navzdory tomuto však většina občanů Slovenska vzhledem k negativním dopadům, ať již v podobě zmíněného zdražování nebo přetrvávající vysoké míry nezaměstnanosti, mnoho výhod v reformních krocích vlády nespatovala.

Jednou z nejhlavnějších priorit vlády bylo zdárně dokončit přístupové rozhovory o vstupu do EU a NATO. Tomuto úkolu, který si vláda vytyčila, odpovídal někdy až radikální charakter některých reform, které bylo zapotřebí urychleně učinit nejen v zájmu samotných slovenských občanů, ale zejména v zájmu dodržení a naplnění podmínek nutných pro vstup do těchto mezinárodních struktur⁴⁶. Tento cíl se podařilo naplnit, jelikož Slovensko zdárně završilo předvstupní jednání s EU a v roce 2003 v Aténách podepsalo Smlouvu o přistoupení k EU (Leška, 2007: 289-291). Do EU poté, co občané v referendu vyjádřili souhlas se vstupem⁴⁷, Slovensko vstoupilo společně s dalšími devíti státy během páté rozšiřovací vlny 1. května 2004. Také kandidatura na vstup do NATO byla velmi úspěšná. Slovenská republika vstoupila do Severoatlantické aliance 29. března téhož roku.

Už v první polovině roku 2003, tedy ani ne rok po parlamentních volbách, se vynořila kauza spojená s Pavolem Ruskem, předsedou ANO, která se týkala jeho podivných podnikatelských aktivit. Rusko v reakci na toto podezření reagoval velmi ostře vůči KDH a jejímu ministrovi vnitra Vladimíru Palkovi, kterého obvinil z pokusu zdiskreditovat jeho osobu. ANO a KDH se stále více dostávaly do vzájemných sporů, což částečně vyplývalo i z povahy obou subjektů, kdy KDH bránilo a prosazovalo

---

⁴⁵ Vláda se snažila snížit míru státního deficitu, tak aby se přiblížila maastrichtským kritériím, tzn. max. 3 % HDP.

⁴⁶ Např. nutnost boje s korupcí, ochrana práv menšin, snižování zadluženosti země, úprava soudnictví atd.

⁴⁷ Referendum se konalo 16. a 17. května 2003, přes poměrně nízkou volební účast (52,15 %) se drtivá většina (92,46 %) hlasujících vyslovila pro vstup do EU.

křesťanské, konzervativní hodnoty a ANO na druhé straně jako liberálně se prezentující strana vůči ní zaujímala protikladné názory. Jejich neslučitelné pohledy na některé společenské problémy se projeví nejvíce v okamžiku, kdy ANO podala návrh novely zákona o umělém přerušení těhotenství. ANO tento návrh prosazovala velmi vehementně, což dokazovala skutečnost, že pro jeho prosazení se nebránila ani ad hoc spojením s opozicí. KDH se kvůli tomuto návrhu dostalo s ANO do ostrého střetu⁴⁸. ANO se postupně dostávala do situace, kdy v rámci vládní koalice tvořila jakousi „vnitřní opozici“, jelikož častokrát našla společnou řeč spíše s opozičními stranami než se svými koaličními partnery, ke kterým se stavěla konfrontačně. Nepříznivá pozice uvnitř koalice se poté začala projevovat i uvnitř strany, ilustrací toho může být například odchod místopředsedy strany Antona Danka⁴⁹, později ho následovali i další dva poslanci (Kopeček, 2007a: 404-405).

Špatné vztahy uvnitř vládní koalice lze ozřejmit poukázáním na propojenost jednotlivých stran koalice na různé zájmové skupiny, které si vzájemně konkurovali. Provázanost stran se soukromými subjekty se opakovaně provalila na povrch během korupčních kauz⁵⁰. Kvůli těmto kauzám se parlament ani vládní kabinet nemohl těšit vysoké důvěryhodnosti u občanů, ba právě naopak. Nízká důvěra ve státní instituce panovala ve slovenském prostředí již od vlády Vladimíra Mečiar, ani jedna z Dzurindových vlád se v tomto směru nedokázala od Mečiarovy vlády výrazněji odlišit (Leška, 2006: 297).

2.2.2. Prezidentské volby 2004 – vysvědčení pro vládu

V pořadí druhé přímé prezidentské volby, lze jistě pokládat za výjimečné. Za prvé se uskutečnily v roce 2004, ve kterém vstoupilo Slovensko do EU a NATO, za druhé dopadly zcela nečekaně.

O prezidentský úřad se ucházelo celkem 11 kandidátů. Předvolební průzkumy dávaly největší šance dostat se do druhé kola voleb Vladimíru Mečiarovi, který byl kandidátem opoziční HZDS a kandidátovi vládní SDKÚ Eduardu Kukanovi. Dalšími

---

⁴⁸ Analogická situace nastala při projednávání smlouvy s Vatikánem, v této otázce si však ANO s KDH role logicky prohodily.

⁴⁹ Danko ačkoliv se vzdal své funkce a odešel ze strany ANO, dále deklaroval podporu vládě.

⁵⁰ Např. tzv. kauza „skupinka“ ve které byl zapleten premiér Mikuláš Dzurinda.

poměrně kandidáty, kterým byly přisuzovány poměrně velké šance na úspěch, byli Ivan Gašparovič nominovaný stranou HZD a dosavadní prezident Rudolf Schuster, který se snažil obhájit svůj úřad i pro druhé funkční období.

Překvapení přišlo hned v prvním kole voleb, kdy se na prvních dvou příčkách umístili pouze kandidáti opozice, Vladimír Mečiar dostal od voličů 32,7 % hlasů, čímž zvítězil v prvním kole. Ivan Gašparovič se ziskem 22,3 % předstihl o pouhé 0,2 % hlasů vládního kandidáta Eduarda Kukana, kterému tak jen velmi těsně unikla účast ve druhém kole. Pro vládní koalici to bylo hořké zklamání, voliči jí dali jasně najevo, a to i poměrně nízkou volební účastí⁵¹, že se jim nelíbí její rozhádanost, nevěle dodržovat volební sliby, negativní dopad reforem na sociálně slabé obyvatelstvo, neklesající vysoká nezaměstnanost a v neposlední řadě různé korupční aféry spojené s prakticky všemi stranami vlády (Rybář, 2005: 336).

Ve druhém kole se tedy utkal Ivan Gašparovič s Vladimírem Mečiarom. Opět se projevilo určité reflexní hlasování, kdy občané odmítli být reprezentováni Mečiarom, obzvláště v době, kdy Slovensko vstoupilo do NATO a chystalo se během pár týdnů vstoupit do EU. Strany vládní koalice vyzývaly občany, aby volby ignorovali, naopak Smer se už před první volbou vyslovil, že sympatizuje s Ivanem Gašparovičem. K tomu je zapotřebí poznamenat, že tato podpora mu v nemalé míře pomohla dostat se do druhého kola. Druhé kolo vyhrál Ivan Gašparovič, od voličů získal bezmála 60 % hlasů. (Rybář, 2005: 336-337).

Během svého funkčního období, do roku 2006, se Ivan Gašparovič mnohdy projevil jako skutečně nadstranický prezident. Podporoval reformy Dzurindova kabinetu, přesto se častokrát vyjadřoval nesouhlasně s jejich negativním sociálním dopadem na občany, čímž získal přízeň široké veřejnosti. Svými postoji, obzvláště v již zmíněné sociální oblasti, se častokrát přibližoval představitelům Smeru (Leška, 2006: 325-326).

---

⁵¹ V prvním kole volby přišlo k urnám 47,9 % oprávněných voličů, ve druhém kole pak 43,5 %.

2.2.3. Rozpad vládní koalice, cesta k předčasným volbám

Ačkoliv se vláda, která vznikla po volbách 2002, vzhledem ke své středoprávní orientaci, mohla jevit jako poměrně homogenní uskupení, pozdější skutečnost tomu nenasvědčovala. Jak jsem již výše zmiňovala, problémy v rámci koalice se projeví prakticky hned záhy. Z poslaneckého klubu ANO v roce 2003 odešli 3 poslanci.

Poté, opět v roce 2003, se v médiích a na poslanecké půdě řešila aféra tzv. „skupinky“, ve které hrál jednu z hlavních úloh premiér Dzurinda, který ji i sám jako první takto pojmenoval. Tato kauza, měla zásadní negativní dopad na vztahy mezi vládními koaličními partnery, ale také uvnitř SDKÚ. Jednalo se údajně o mocenský boj mezi dvěma skupinami o získání státních zakázek. Pro vyřešení situace se premiér rozhodl odvolat šéfa NBÚ Jána Mojžíše, tento postup se však v rámci koalice nesetkal s většinovou podporou, i když podpora premiérovi zaznívala ze strany ANO. Jako překvapivý se jevil přístup ministra obrany a spoluzakladatele SDKÚ Ivana Šimka, který odmítl Mojžíšovo odvolání. Tento postoj způsobil jeho následné odvolání z funkce ministra obrany a vystřídání Jurajem Liškou. Šimko vzápětí po svém odvolání založil v SDKÚ platformu, a následně i politickou stranu Slobodné Fórum (SF), do ní přešlo šest poslanců SDKÚ, čímž došlo ke ztrátě nadpoloviční většiny vládní koalice a vláda se tím stala menšinovou. Dzurindův kabinet se poté musel v následujícím období spoléhat na podporu přeběhlíků, nezávislých poslanců a opozice. Celá aféra navíc způsobila vážný rozkol ve vládní koalici, kdy se utvořily dva proti sobě stojící tábory. První byl tvořen SDKÚ a ANO, druhý SMK a KDH⁵².

V létě 2005 došlo k dalšímu vyhrocení situace. Objevila se totiž další aféra předsedy ANO Pavola Ruska. Ten měl v době, kdy byl ministrem hospodářství, jednat ve prospěch jistého podnikatele, a to prostřednictvím směnek v hodnotě sto milionů slovenských korun. Veřejnost, v důsledku toho, tlačila na Ruska, aby se vzdal své funkce ministra. Proti Ruskovi se postavili i jeho dosavadní koaliční partneři KDH, SMK i SDKÚ, Rusko se však odmítal vzdát svého postu. Premiér tak byl nucen postarat se o jeho opuštění úřadu sám. Požádal prezidenta o jeho odvolání, ten mu

---

⁵² Onufer, Andrej (2008): Před piatimi rokmi sa začala kauza skupinka. Dostupné na: <http://aktualne.centrum.sk/domov/kauzy/clanek.phtml?id=1162611>, 8.4.2011.

vzápětí s touto žádostí vyhověl. ANO se tím dostala do opozice vůči vládě, přesto čtyři poslanci ANO zůstali i nadále vládě loajální⁵³.

Po odchodu ANO z vládní koalice se stalo velmi obtížné zajistit pro schválení jakéhokoliv zákona podporu nadpoloviční většinu poslanců. Z toho důvodu se KDH jako první rozhodla požadovat vypsání předčasných parlamentních voleb. Tento postoj však způsobil rozepři s SDKÚ, která předčasné volby odmítala. Na začátku roku 2006 se tento napjatý vztah ještě více vyhroutil, když ministr zahraničí a místopředseda SDKÚ Eduard Kukan odmítl podepsat smlouvu o výhradě svědomí, která navazovala na již dříve podepsanou smlouvu s Vatikánem. Podepsání této smlouvy bylo jedním ze stěžejních bodů KDH, proto se také její nepodepsání stalo v únoru 2006 důvodem pro opuštění vládní koalice. Tento již definitivní rozpad koalice nemohl premiér nadále přehlížet, a proto bylo rozhodnuto o konání předčasných voleb, termín byl pak stanoven na červen 2006, tedy jen několik měsíců před případným řádným termínem (Kopeček, 2007a: 321).

3. Období 2006-2010

3.1. Předčasné parlamentní volby 2006

3.1.1. Předvolební situace

Nejen předčasné ukončení činnosti vládní koalice a rozpory uvnitř ní, které se nesly prakticky od počátku jejího funkčního období, způsobily výrazný odklon voličů od podporování stran této koalice, také nepříznivý sociální dopad vládních reforem na většinu občanů a velké množství afér spojené s vládou, hrály svoji roli.

To mělo za následek, růst preferencí dosavadních opozičních stran. Zářným příkladem toho byl Smer, který těžil z krize vlády a z její pozdější neschopnosti naplňovat předvolební sliby. Nejvíce Smer, a s ním Fico v čele, kritizoval sociální dopady vládních reforem, vysokou kriminalitu a klientelismus. Všechny tyto body

---

⁵³ Kopeček, Lubomír: (2006). Analýza působení Aliance nového občana ve slovenské politice. *Středoevropské politické studie*. 4/2006. Dostupné na: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=284>, 8.4.2011.

občany trápili ze všeho nejvíc, proto také spatřovali ve Ficově Smeru jistou naději na zlepšení situace. Fico, v rámci zbavení se konkurence a zároveň získání co nejvíce voličů, začal po volbách 2002 do sebe včleňovat neparlamentní levicové a levostředové politické subjekty. Tyto subjekty – SDL, SOP, SDSS a SDA se staly součástí Smeru, chtěly tak společně vytvořit konkurenční akceschopný blok, vytvářející alternativu vůči pravostředové vládě. Dalším důvodem přičlenění se ke Smeru byl nízký voličský potenciál všech těchto stran, ve spojení se Smerem pak spíše získaly šanci, alespoň do jisté míry, ovlivňovat politické dění na Slovensku. Poslední sloučení proběhlo v roce 2004, Smer se zároveň přejmenoval na Smer - sociální demokracie (Kopeček, 2007a: 292-293; Kopeček, 2007b: 45).

Opačnou strategii zaujalo HZDS, které se snažilo zastávat vůči druhé Dzurindově vládě vstřícný postoj a chovat se jako skutečně konstruktivní opoziční strana. Tím se pokoušelo opět vyvázat z politické izolace, zvýšit svůj koaliční potenciál a ve volbách 2006 se stát politickou stranou, se kterou lze počítat i na vládní pozici. Tato strategie se však HZDS, vzhledem ke značné ztrátě svých stálých voličů, nevydařila. Voliči HZDS totiž obecně zastávali antagonistický postoj vůči oběma Dzurindovým vládám a nově smířlivá politika HZDS vůči vládě se jim nelíbila. Také Mečiarovo charisma s narůstajícím věkem pomalu ochabovalo, čímž nedokázal udržet svou stálou voličskou základnu a přitáhnout nové voliče, z toho pak nejvíce těžily Smer a SNS, kam se nejčastěji jejich voličská podpora přesouvala (Kopeček, 2007a: 174-176).

Strany SNS a PSNS, které samostatně ve volbách 2002 neuspěly, se rozhodly znovu sjednotit a tím získat šanci se opět, ve volbách 2006, vrátit do Národní rady SR. Slučovací sněm proběhl v roce 2003, tedy poměrně záhy po volbách, post předsedy získal, coby nejpopulárnější tvář strany, Ján Slota, Anna Malíková se stala její místopředsedkyní. Po sloučení strany se SNS opět stala relevantním politickým aktérem, aspirujícím na vstup do parlamentu⁵⁴. Ve volební kampani opět použila antimad'arské rétoriky, tentokrát velmi silně a radikálně. Vzhledem k tomu, že HZDS

---

⁵⁴ Konečný, Miroslav – Zetocha, Karel: (2005). Slovenská národní strana: druhá šance. *Středoevropské politické studie*. 2-3/2005. Dostupné na: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=235>, 2.4.2011.

od nacionalistického akcentu upustila, voliči, inklinující k slovenskému nacionalismu ve volbách volili SNS.

3.1.2. Výsledky voleb, sestavení vlády

Parlamentní volby, které se konaly 17. června 2006, nebyly výjimečné pouze z toho důvodu, že se jednalo o volby předčasné. Již téměř zmizela konfliktní linie mečiarismus versus antimečiarismus a zcela dominovala socio-ekonomický konflikt. Ve značné míře se projevil i konflikt nacionalistický, neboť SNS se ve volební kampani ostře vymezovala vůči menšinám, zejména vůči Maďarům a straně SMK, u které kritizovala její vládní působení (Kopeček, 2007b: 44, 48).

Další výjimečností voleb je skutečnost, že v nich poprvé od samostatnosti Slovenska zvítězila levicová strana, a to konkrétně Smer. Do Národní rady dále nepronikl, žádný nový politický subjekt, pouze SNS, s přestávkou jednoho volebního období, po znovusjednocení získala opět mandáty v parlamentu. Výsledky voleb a zisky stran byly poté následující – Smer 29,1 % hlasů (50 křesel), SDKÚ 18,4 % hlasů (31 křesel), SNS 11,7 % hlasů (20 křesel), SMK 11,7 % hlasů (20 křesel), HZDS 8,8 % hlasů (15 křesel) a KDH 8,3 % hlasů (14 křesel) (Rybář, 2007: 702).

V neposlední řadě se výjimečnou stala i poměrně nízká volební účast, která klesla až pod 60 %⁵⁵, což se zatím při žádných volbách do parlamentu nestalo, Slovensko mělo vždy tradičně vysokou volební účast. Tuto skutečnost můžeme ozřejmit charakterem voleb, ve kterých nehrozil návrat Mečiara k moci v jeho plné síle a tím možnost návratu před rok 1998, ani Slovensko nestálo před branami vstupu do významných mezinárodních organizací, jako tomu bylo před volbami v roce 2002.

Vítězem voleb, jak je vidno z volebních výsledků, se stal s výraznou převahou Smer a jako strana, která získala nejvíce hlasů od občanů, byl její předseda pověřen úkolem sestavit novou vládu. Fico se před, ani po volbách nebránil vytvořit vládní koalici s žádnou ze stran, která obsadila parlamentní křesla, s výjimkou SDKÚ, vůči

---

⁵⁵ Konkrétně k volebním urnám přišlo 54,7% oprávněných voličů.

keré se již dlouhodobě ostře vymezoval. V povolebních vyjednáváních po určité době vykrytalizovaly dvě varianty na podobu složení budoucího vládního kabinetu. První možností se stala koalice Smer-SMK-KDH, druhou pak Smer-SNS-HZDS. Pro Smer, z hlediska možnosti prosazení co nejlvíce ze svého volebního programu a získání co nejdominantnější pozice, se jevila lépe spolupráce s SNS a HZDS, jelikož HZDS, která ve volbách zaznamenala výrazný propad, nežádala za účast ve vládě mnoho, dokonce ani post ministra pro svého předsedu. Tato varianta tedy nakonec dosáhla své realizace (Rybář, 2007: 702).

3.2. Ficova vláda

Vládní koalice Smer-SNS-HZDS se podle některých odborníků jevila jako poměrně riziková. Nasvědčovala tomu skutečnost, že tyto tři strany nepojily pouze relativně příbuzné názory na socio-ekonomickou oblast⁵⁶, nýbrž také jistá dávka radikálního akcentu stran, shodné byly, i silné pozice jejich předsedů. Jacques Rupnik podle Martina Bútory dokonce označil strany této koalice za antidemokratické a antiliberální. Nemalé obavy, u laické i odborné veřejnosti, vyvolávala i snaha podmanit si co největší množství nezávislých a kontrolních institucí⁵⁷.

Po roce vládnutí se tyto obavy ukázaly jako mylné, neboť se Slovensko nacházelo po všech stránkách ve velmi dobré situaci. Je nutné podotknout, že svou roli v tomto ohledu sehrály reformy obou Dzurindových vlád, které až nyní přinášely kýžené výsledky. Vláda tyto reformy nechala běžet a nerušila je, i když je v době, kdy byla v opozici, ostře kritizovala⁵⁸. Zmírnila však jejich negativní sociální dopad. Také vztahy mezi koaličními partnery byly poměrně dobré, stejně tak i ekonomický stav a

---

⁵⁶ Prioritou se stalo přijetí eura v roce 2009 a vstup do Schengenu. Ekonomická situace Slovenska toto reálně umožňovala.

⁵⁷ Bútora, Martin: (2007). Slovenská zahraniční politika rok po volbách 2006: priority, kapacity, výzvy. OS. 5/2007. Dostupné na: http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/Butora_OS_5_07.pdf, 5.4.2011.

⁵⁸ Vládní reformy kritizoval Smer, HZDS zaujímalo spíše opačný postoj, SNS v té době nebyla parlamentní stranou.

vývoj Slovenska. To vše mělo za následek růst spokojenosti občanů s politickým vedením země. Opozice neměla větší šanci se projevit a kritizovat vládní kroky⁵⁹.

Negativně se projevovala a prohlubovala stále nepřátelská atmosféra vůči Maďarům doma i v Maďarsku, kterou měla na svědomí zejména nacionalistická SNS, také opozice se začala více kriticky vyjadřovat k jednání vlády a její vztah se vládou se zhoršil. Grigorij Mesežnikov, který je prezidentem IVO, se dlouhodobě zabývá stavem demokracie na Slovensku. V jeho zprávě z roku 2008 vyplynulo, že dopady působení vlády nejsou pouze pozitivní. Ficem deklarovaný boj proti klientelismu se ukázal, stejně jako u Dzurindy, být prakticky pouze rétorickým bojem. Korupce a klientelismus, obzvláště ten stranický nadále přetrvával. Dále Mesežnikov hovoří dokonce o „tyranii většiny“, čímž poukazuje na časté zneužívání dominantního postavení vlády vůči opozici⁶⁰.

Vládě se podařilo snížit nezaměstnanost, ale ne tak jak si občané před volbami představovali, neboť zasáhla propukající ekonomická krize. Rado Baťo ve svém příspěvku pro deník Sme uvádí, že sociální opatření vládní koalice nebyly vytvořeny správně, dokonce tvrdí, že vláda byla vůči sociálně slabým občanům lhostejná, takže jejich špatnou situaci řešila nedostatečně. Hned záhy po volbách 2006 se sice situace jevila optimisticky, ale to především díky ekonomickému růstu země, nastartovanému předchozí Dzurindovou vládou. V okamžiku, kdy propukla ekonomická krize, se s jejím vypořádáním vláda stala bezradnou⁶¹.

3.3. Prezidentské volby 2009

V březnu a dubnu 2009 se na Slovensku rozhodovalo příští hlavě státu. Ivan Gašparovič se opět rozhodl kandidovat, během svého působení v úřadu od roku 2004 si vytvořil image umírněného prezidenta, který zbytečně nezasahuje do

---

⁵⁹ Bútor, Martin: (2007). Slovenská zahraničná politika rok po voľbách 2006: priority, kapacity, výzvy. OS. 5/2007. Dostupné na: http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/Butora_OS_5_07.pdf, 5.4.2011.

⁶⁰ Mesežnikov, Grigorij: (2008). Koalícia zhoršovala demokraciu a hľadala nepriateľov. Dostupné na: <http://hnonline.sk/c1-31847980-meseznikov-koalicia-zhorsovala-demokraciu-a-hladala-nepriatelov>, 9.4.2011.

⁶¹ Baťo, Rado: (2010). Ako vládli: Odfláknutý sociálny štát. Dostupné na: <http://volby.sme.sk/c/5349414/ako-vladli-odflaknuty-socialny-stat.html>, 9.4.2011.

každodenního politického dění, nezdržuje přijetí nutných zákonů a reprezentuje dobře na mezinárodní scéně. Byl proto u občanů poměrně oblíben a měl tak nezanedbatelné šance své prezidentské křeslo podruhé obhájit (Rybář, 2009: 171-172). Je nutné v této souvislosti zmínit, že Ivan Gašparovič, po volbách 2006, i přes svoji umírněnost, si vytvořil velmi silný vztah s vládním Smerem a jeho předsedou Robertem Ficem. Pro svou druhou kandidaturu disponoval podporou právě zmíněného Smeru a také vládní SNS⁶².

Druhým protikandidátem s reálnými šancemi stát se prezidentem, v tomto případě prezidentkou, byla Iveta Radičová, stala by se tak první ženou, která by se stala hlavou státu. Radičovou podporovaly strany opozice SDKÚ, za kterou jako neustraní kandidovala v parlamentních volbách 2006, SMK a KDH, svou podporu vyjádřila i jedna neparlamentní konzervativní strana OKS. Iveta Radičová patřila k nejoblíbenějším osobnostem opozice, zejména díky svému pragmatickému nekonfrontačnímu politickému stylu. Oproti ní Gašparovič vsadil na agresivnější a hlavně negativní volební kampaň, která kritizovala některé kroky Radičové.⁶³

Po prvním kole volby do kola druhého skutečně nepřekvapivě postoupili oba výše zmínění kandidáti. Ivan Gašparovič v prvním kole získal 46,7 % hlasů, Iveta Radičová získala 38,05 % hlasů. Před druhým kolem voleb se aktivizovali zejména příznivci Gašparoviče, použili proti Radičové opět antimadžarské rétoriky, která byla stranou SMK veřejně podporována. Tato strategie slavila úspěch, jelikož ve druhém kole zvítězil Ivan Gašparovič v poměru 55,5 % : 44,5 %. Pokračování statutu quo bylo tímto potvrzeno. Pro Smer a SNS tyto volby znamenaly potvrzení si své silné pozice a vlivu na slovenské politické scéně (Rybář, 2009: 173).

---

⁶² Mesežnikov, Grigorij: (2009). Prezidentské volby na Slovensku: Výsledky a souvislosti. Dostupné na: http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/Mesez_Prezidentske_volby_09_vysledky_suvislosti.pdf, 10.4.2011.

⁶³ Tamtéž.

Závěr

Závěrem své práce bych ráda zhodnotila, zda se mi podařilo potvrdit či vyvrátit hypotézy, které jsem si v úvodu práce stanovila.

Pokud se postupně blíže podíváme na průběh a výsledky parlamentních voleb, které se v tomto období uskutečnily, zjistíme, že se ve volbách do parlamentu, které proběhly v roce 1998, dokázaly prosadit převážně politické strany, jež v předchozích volbách buď neexistovaly, nebo se do parlamentu nedostaly. V následujících parlamentních volbách 2002 se situace opakovala, přičemž některé ze stran, úspěšné v předchozích volbách, tentokrát do Národní rady neprošly. Určitou výjimku tvořily volby 2006, ve kterých do parlamentu neprošla žádná nově vzniklá strana, ani strana, která by dosud s parlamentem neměla žádné zkušenosti. Ke stranické konsolidaci, tedy na Slovensku zatím zcela nedošlo.

Předčasné volby 2006 tak vytvořily zdání začínající stranické konsolidace, kterou však volby, které proběhly v roce 2010 a kterými se bohužel v této práci nezabývám, tuto skutečnost částečně vyvrátily, neboť byly do Národní rady zvoleny opět dvě nové politické strany.

Naplňování a dodržování demokratických principů státními institucemi se potvrdilo, jelikož po roce 1998 nadále nedocházelo k porušování ústavy a zavádění nedemokratických procedur.

V průběhu volebních kampaní během tří parlamentních voleb se projevovaly rozdílné konfliktní linie. Ve volbách v roce 1998 převažovala konfliktní linie mečiarismus versus antimečiarismus, tato linie zastínila všechny ostatní a stala se pro tento volební rok naprosto dominantní. Socio-ekonomický konflikt se později také projevil, ale až po vytvoření vládní koalice.

Pro slovenský politický systém je charakteristická nacionalistická konfliktní linie, která má kořeny už v dávné minulosti slovenského národa, který do roku 1918 žil pod patronací Maďarského národa. Někteří Slováci si tak vytvořili negativní vztah

vůči Maďarům, kteří po Trianonské smlouvě, zůstali na území Slovenska. Tento konflikt se projevoval i během voleb v roce 2002 a v největší míře v roce 2006.

K pozitivním prvkům vývoje slovenské politiky jistě patří účast SMK ve dvou vládních koalicích, kterým předsedal Mikuláš Dzurinda. SMK prokázala, že slovenští Maďaři mají kvalitní reprezentaci na půdě parlamentu, která je schopna docházet ke kompromisům, ale i prosazování vlastních cílů.

Během volebního období 2002-2006 se v rámci vládní koalice projevovala také konfliktní linie stát versus církev. Silné křesťanské zastoupení v té době zastávalo v parlamentu KDĽ, které bránilo křesťansko-konzervativní hodnoty a programové cíly, čímž se nezřídka dostala do sporu zejména s liberální ANO.

Nicméně ve volbách 2002, 2006 ale i 2010 se projevila jako nejsilnější konfliktní linie, linie socio-ekonomická. Tento konflikt je typický pro konsolidované demokracie západního typu, čímž můžeme říci, že Slovensko se v tomto ohledu stalo konsolidovaným státem.

Seznam použitých zdrojů

a) literatura

Belko Marián: 2003. Moc výkonná. In: Kopeček, Lubomír (ed.): *Od Mečiara k Dzurindovi*. Masarykova univerzita: Brno, 49-65.

Belko, Marián - Kopeček, Lubomír: 2003. Moc zákonodárná. In: Kopeček, Lubomír (ed.): *Od Mečiara k Dzurindovi*. Masarykova univerzita: Brno, 32-48.

Drulák, Petr a kol.: 2008. *Jak zkoumat politiku*. Portál: Praha.

Fitzmaurice, John: 1999. The Slovak Elections of 25th and 26th September 1998. *Electoral Studies*. Vol. 18, No. 2, 290-295.

Fitzmaurice, John: 2001. The Slovak Presidential Election, May 1999. *Electoral Studies*. Vol. 20, No. 2, 321-325.

Fitzmaurice, John: 2004. The Parliamentary Election in Slovakia, September 2002. *Electoral Studies*. Vol. 23, No. 1, 161-166.

Irmanová, Eva: 2005. *Maďarská menšina na Slovensku a její místo v zahraniční politice Slovenska a Maďarska po roce 1989*. albis international: Ústí nad Labem.

Kopeček, Lubomír: 2003a: Proměny moderní slovenské politiky. In: Kopeček, Lubomír (ed.): *Od Mečiara k Dzurindovi*. Masarykova univerzita: Brno: 11-31.

Kopeček, Lubomír: 2003b: Stranický systém Slovenska. In: Fiala, Petr – Herbut, Ryszard a kol.: *Středoevropské systémy politických stran*. Masarykova univerzita: Brno, 153-225.

Kopeček, Lubomír, 2005: Slovensko In: Strmiska, Maxmilián – Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír a kol.: *Politické strany moderní Evropy*. Portál s.r.o.: Praha, 453-480.

Kopeček, Lubomír: 2006. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. CDK: Brno.

Kopeček, Lubomír: 2007a. *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. CDK: Brno.

Kopeček, Lubomír, 2007b: Slovenská politika, volby 2006. In: Mrklas, Ladislav (ed.) *Parlamentní volby 2005-6 v zemích Visegrádské čtyřky*. CEVRO: Praha, 43-55.

Leška, Vladimír: 2006. *Slovensko 1993-2004. Ústav mezinárodních vztahů*: Praha.

Mathernová, Katarína – Renčko, Juraj: 2006. "Reformology": The Case of Slovakia. *Orbis*. Vol. 50, No. 4, 629-640.

Mesežnikov, Grigorij: 1998. Volby 1998 a vývoj systému politických stran. In: Bútora, Martin – Bútorová, Zora – Mesežnikov, Grigorij (eds.): *Slovenské voľby '98. Kto? Prečo? Ako?* IVO: Bratislava, 37-49.

Rhodes, Matthew: 2001. Slovakia after Mečiar. *Problems of Post-communism*. Vol. 48, No. 4, 3-13.

Rybář, Marek: 2005. The Presidential Election in Slovakia, April 2004. *Electoral Studies*. Vol. 24, No. 2., 333-338.

Rybář, Marek: 2010. The 2009 Presidential Election in Slovakia. *Electoral Studies*. Vol. 29, No. 1., 171-173.

b) internetové zdroje

Baťo, Rado: (2010). Ako vládli: Odfláknutý sociálny štát. Dostupné na: <http://volby.sme.sk/c/5349414/ako-vladli-odflaknuty-socialny-stat.html>, 9.4.2011.

Bútorá, Martin: (2007). Slovenská zahraničná politika rok po voľbách 2006: priority, kapacity, výzvy. OS. 5/2007. Dostupné na:

http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/Butora_OS_5_07.pdf, 3.4.2011.

Kopeček, Lubomír: (2002). Strana občanského porozumění – strana „na jedno použití“. *Středoevropské politické studie*. 2-3/2002. Dostupné na:

<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=44>, 31.3.2011.

Kopeček, Lubomír: (2006). Analýza pôsobení Aliance nového občana ve slovenské politice. *Středoevropské politické studie*. 4/2006. Dostupné na:

<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=284>, 8.4.2011.

Marušiak, Juraj: (2006). Fenomén strany Smer: medzi „pragmatizmom“ a sociálnou demokraciou. *Středoevropské politické studie*. 1/2006. Dostupné na:

<http://www.cepsr.com./clanek.php?ID=258>, 3.4.2011.

Mesežnikov, Grigorij: (2006). Zmeny volebných pravidiel na Slovensku: súčasnosť a minulosť. Dostupné na:

http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/PK_December_2006.pdf, 25.3.2011.

Mesežnikov, Grigorij: (2009). Prezidentské voľby na Slovensku: Výsledky a Súvislosti. Dostupné na: [http://www.ivo.sk/5699/en/articles-and-](http://www.ivo.sk/5699/en/articles-and-interviews/generate_page.php?page_id=)

[interviews/generate_page.php?page_id=](http://www.ivo.sk/5699/en/articles-and-interviews/generate_page.php?page_id=), 1.4.2011.

Nováková, Martina: (2009). Slovenská republika – analýza parlamentných voleb 1998. Dostupné na: <http://www.e-polis.cz/komparace/399-slovenska-republika-analyza-parlamentnich-voleb-1998.html>, 27.3.2011.

Onufer, Andrej (2008): Před piatimi rokmi sa začala kauza skupinka. Dostupné na: <http://aktualne.centrum.sk/domov/kauzy/clanek.phtml?id=1162611>, 8.4.2011.

Slovakia. Dostupné na: http://bti2003.bertelsmann-transformation-index.de/fileadmin/pdf/laendergutachten_en/ostmittel_suedosteuroopa/Slovakia.pdf, 29.3.2011.

Seznam použitých zkratk

ANO – Aliance nového občana
DS – Demokratická strana
DU - Demokratická unie
HZDS - Hnutí za demokratické Slovensko
IVO – Institut pro veřejné otázky
KDH - Křesťanskodemokratické hnutí
KSČ - Komunistická strana Československa
KSS - Komunistická strana Slovenska
MKDH – Maďarské křesťanskodemokratické hnutí
MOS – Maďarská občanská strana
NBÚ – Národní bezpečnostní úřad
OKS – Občanská konzervativní strana
SDK - Slovenská demokratická koalice
SDKÚ - Slovenská demokratická a křesťanská unie
SDL' - Strana demokratické levice
SDSS - Sociálně demokratická strana Slovenska
SMK - Strana maďarské koalice
SNS - Slovenská národní strana
SOP - Strana občanského porozumění
SZS – Strana zelených na Slovensku
ZRS - Sdružení dělníků Slovenska

Resumé

This work is concerned with the development of Slovakian politics during 1998-2010. It has tried to analyse Slovak political system, especially the parliamentary elections, their impacts on terms inside political parties and so on. This work has concentrated to conflicting lines and their changes during time and elections.

I have also apply myself to find out if Slovakian political system is already consolidated. Then I found out that it is not entirely consolidated because of permanently new uprisings of new political parties and their success in the forthcoming elections. After that almost always comes the break up or fall of party and it is going to fail in another parliamentary elections. The exception had happened in 2006, when only “old” parties had entered in National Council of Slovakia.

But the consolidation of democratic observations and respecting the law was already during this period finished.

This work is also dealing with affiliations between political parties within the frame of governmental coalitions.